

“He deixat de ser optimista en veure què passa a l'Iraq”

La fotògrafa britànica Jenny Matthews ha viscut moltes guerres amb la càmera al muscle. La seva forma de ser, però, li ha impedit d'immortalitzar imatges força patètiques que uns altres professionals no dubten a conservar. Fa poc ha estat a l'Iraq, d'on ha tornat desencisada.

Jenny Matthews (Londres, 1950) és una de les millors fotògrafes de guerra del món, tot i ser menys coneguda que els seus col·legues masculins en la professió, com James Nachtwey. Col·laboradora de reconeguts magazines i nombroses ONG, durant els darrers quinze anys s'ha dedicat al projecte de retratar la vida de les dones atrapades pels conflictes. Amb aquest objectiu ha recorregut els cinc continents; desde la Centramèrica revolucionària dels vuitanta fins a l'Afganistan dels talibans. El treball resultant s'ha recopilat en el llibre *Woman and War*, que la mateixa autora ja vol reeditar per “incloure-hi el que està passant a l'Iraq”, on ha estat aquest estiu. Als 54 anys continua animant-nos amb les seves fotografies a protestar contra un món cada dia més boig.

— Quan i per què va començar a retratar l'efecte de la guerra en les dones?

— Durant els anys vuitanta a Amèrica Llatina. Com a fotògrafa és més fàcil vendre treballs si fas històries des d'un punt de vista nou, i les dones n'eren un. De tota manera, no solament m'he dedicat a aquest projecte, perquè he de viure'n i sovint em demanen que faci treballs més comercials. Quan em sobra temps, tracto d'organitzar-me un viatge per continuar amb aquest projecte.

— Després de tot el que ha viscut, quin impacte creu que té la guerra sobre la població femenina?

— Un impacte enorme. Primer perquè normalment són les dones les que han de carregar amb la família mentre els homes lluiten al front o han mort. Després perquè la guerra els provoca molts traumes, alguns resultat de les violacions de què són víctimes. Es tracta de traumes físics i també psicològics que pateixen perquè les dones estan implicades “passivament” en les guerres. No hi participen directament, però en reben les conseqüències. Elles no senten l'excitació que suposa estar al front. Elles no viuen cap de les bones experiències que, encara que costi de creure, aporta la guerra, com la solidaritat entre companys, el treball en equip, la superació de reptes, especialment físics... Això només ho viuen els homes. Per a les dones, que es queden a casa, soles i cuidant dels seus, la guerra és depriment.

— Però en alguns conflictes les dones sí que han participat directament... Al seu llibre es veuen, per exemple, aquelles dones nicaragüenques amb el fill lligat a l'esquena i el fusell a la mà...

— Sí, és clar, i també hi ha les dones suïcides que s'immolen carregades de bombes a Palestina o Txetxènia. També a Sierra Leone i a Libèria hi ha dones al front de batalla. Però això de les “dones combatents” és complicat, perquè mai estan en situació d'igualtat, en realitat són utilitzades pels homes. Són tan atractives que els fotògrafs les reatrem com una història nova o diferent. Però

en realitat, quan acaben els conflictes, les dones són oblidades i els homes els diuen: "Ok, noies, ara torneu a la cuina." I llavors perden tota aquella independència que havien guanyat. És el que va passar a Nicaragua, per exemple.

— Però almenys durant els conflictes van aconseguir equiparar-se amb els homes, no?

— Mai s'ha aconseguit la igualtat, no exactament. Els homes les necessiten i molts cops estan al front però s'ocupen de la cuina...

— Quan arriba la pau, les dones segueixen patint?

— Quan acaben els conflictes, molts homes tornen a casa ferits o amb problemes mentals... i elles són les que han de cuidar-los i suportar que caiguin en una depressió, en l'alcoholisme, etc.

— En quin conflicte dels que ha estat les dones eren especialment vulnerables?

— És difícil escollir un cas, però potser diria que a Ruanda, perquè moltes dones havien estat violades, i dins de la cultura africana és molt difícil parlar-ne. La violació era causa d'un gran estigma.

— La violència cap a les dones es produeix a diari...

— La violència domèstica augmenta més després de les guerres. Segurament perquè els homes tornen traumatitzats i ho descarreguen especialment sobre les dones. A ells, que han viscut situacions molt dures, matant o veient com moria gent al seu costat, els costa readaptar-se. I a elles en certa manera també els costa tornar a la normalitat després d'haver guanyat una gran independència. De cop i volta, han de tornar a callar i a obeir. Després d'una guerra, la violència domèstica també augmenta perquè, quan desapareix l'enemic exterior, a qui se li atribueixen tots els mals, la violència s'internalitza.

— Aquest estiu ha estat a l'Iraq. Quines han estat les seves impressions?

— És una completa bogeria. És molt i molt depriment. No veig un futur. He estat quatre vegades a l'Iraq, dues l'any 1999 i recentment dues vegades més. Està clar que la gent era presonera sota el Govern de Saddam i que era una època horrible, però és que ara no poden viure. Tinc molt bons amics iraquians i l'any passat, quan

ORIOL CLAVERA

“Quan veig algú que plora, no el puc fotografiar, prefereixo abraçar-lo, per mi això és més important que una foto”

va començar la guerra, vaig anar a veure'ls i la situació era complicada, però aquesta vegada no he pogut ni anar a casa seva perquè era massa perillós.

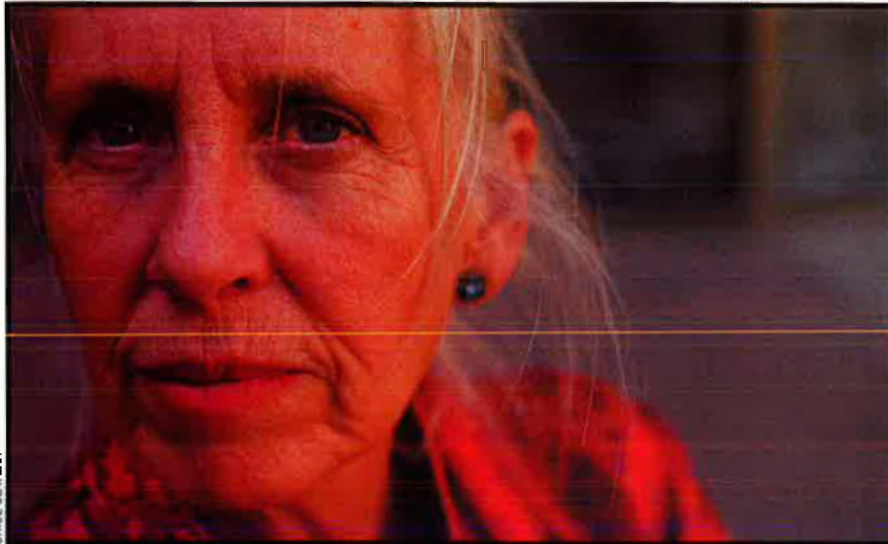
— És difícil per a una dona fer fotografies durant un conflicte?

— Els homes majoritàriament fan fotos a la *front line*. En realitat, quasi totes les “fotos de guerra” estan fetes des d'aquesta posició. Però com que les dones busquem un altre tipus d'enfocament o punt de vista, ens resulta més fàcil treballar en un context de guerra. Durant un conflicte, m'agrada treballar en equip, amb altres fotògrafs, és més segur i ens ajudem mútuament. En general, no hi ha competència, perquè cadascú té els seus clients. A més a més, nosaltres podem fotografiar les mateixes situacions, però sempre surten imatges diferents, dependent de l'enquadrament, de les lents, si

fas blanc i negre... Crec que els redactors són molt més competius.

— Hi ha religions o cultures que li han dificultat la feina? Per exemple, pot una dona treballar amb facilitat als països musulmans?

— Ser dona sempre és un avantatge. És més fàcil accedir a altres dones, cosa que no els passa als fotògrafs, especialment si parlem de musulmanes. Potser nosaltres no podem entrar en una mesquita, però les musulmanes tampoc, o sigui que no importa. A més, les autoritats no et prenen seriosament i deixen que facis la teva feina tranquil·lament. Mai pensen que puguis representar un perill. En canvi, sí que ho pensen dels homes a qui veuen com a possibles espies. També, si ets jove pots aprofitar els teus encants i encara ho tens més fàcil! Ara em respecten més perquè sóc

ORÍOL CLAVÉRA

"Per mi el més important és tractar bé la gent amb qui treballes i la que fotografies. Hi ha gent que això no ho respecta, especialment quan no entenen la cultura del país on es troben."

gran [riu], però continuen pensant que sóc inofensiva.

— Creu que les fotògrafes tenen una sensibilitat especial a l'hora de retratar una guerra?

— No estic segura que hi hagi diferències entre homes i dones, perquè ambdós poden ser sensibles. Però és cert que les dones estan més preparades per a fer històries menys excitants i per dedicar-li més temps. En certa manera, són més pacients. Els homes senten més forta la pressió social, volen aconseguir temes de portada, busquen històries dramàtiques... Això representa, com és normal, assumir més riscos, és clar.

— Potser això explica que els homes fotògrafs de guerra siguin més coneguts que les dones...

— Sí, nosaltres estem més a l'ombra perquè ens adonem que la fotografia de guerra és un treball estúpid, molt dur, que t'afecta mentalment i que resulta estressant. La teva feina consisteix a fer fotos de gent que pateix, i això és difícil. En aquest sentit, sí que penso que les dones som més sensibles. Jo no puc fotografiar determinades situacions. Per exemple, quan vaig anar a Sudan durant una epidèmia de fam al 1997 em sentia incapaç de retratar aquells nens moribunds o, als camps de refugiats de Ruanda, on la gent es moria davant dels teus nassos... És una professió dura i has de mantenir certa distància amb el que retrates. Quan veig algú plorar, no puc fo-

tografiar-lo, prefereixo abraçar-lo, per mi això és més important que una foto.

— Què pensa d'aquelles fotografies de guerra que són massa crues i explícites? Són necessàries?

— Crec que sí. Passen tantes coses terribles al món que s'han d'enregistrar... En alguns casos, potser no seria necessari mostrar-les. Mai quan poden acabar sent devaluades. De tota manera, crec que si quelcom greu està succeint i no hi ha una evidència, una prova, no es podrà fer res per evitar-ho. Per mi el més important és tractar bé la gent amb qui treballes i la que fotografies. Hi ha gent que això no ho respecta, especialment quan no entenen la cultura del país on es troben. Moltes vegades retrates gent que pot acabar a la presó o fins i tot morir com a conseqüència de les teves accions. Hauríem de ser més conscients de les conseqüències de la nostra feina.

— Com a fotògrafa de guerra, té la sensació que compleix una missió?

— Doncs sí... [i sospira, com si suposés una càrrega]. Crec que la meva feina és un privilegi: he conegut gent meravellosa i tinc amics arreu del món. Per exemple, per mi va ser molt fàcil anar a l'Iraq. El problema és que moltes fotos no es publiquen, sobretot ara que vivim en l'era de l'espectacle.

— És per això que treballa tant per a les ONG?

— Els diaris ja no fan encàrrecs. Prefereixen que t'arrisquis a fer una història i,

"No estic segura que hi hagi diferències entre homes i dones. Però les dones poden fer històries menys excitants i dedicar-li més temps"

si els agrada, te la compren, i, si no... res. Així els surt més barat. I no te n'aniràs a un conflicte perquè després no t'ho publiquin. Ara està molt de moda enviar-te acompanyar un famós durant la seva visita a un país en vies de desenvolupament o en guerra. Jo ho vaig fer amb l'Emma Thompson. No m'agrada gaire aquest sistema, em sembla força fals. Però així funciona el món. La gent llegirà un article sobre la sida a l'Àfrica només perquè ho explica una actriu o un cantant. D'una altra manera, ho dubto. I en el fons, és millor així que de cap manera, no?

— És optimista? Creu que algun dia deixarem de fer la guerra?

— Abans d'anar a l'Iraq aquest estiu potser sí que ho era, d'optimista. Desgraciadament, ja no ho sóc massa. El que passa a l'Iraq té conseqüències a tot el Planeta. La política dels Estats Units és molt perillosa i, malauradament em dóna la sensació que els nord-americans no se n'adonen. S'ha de protestar. Perquè vivim en un món ple de guerres i tots hi estem implicats, quan paguem els nostres impostos, quan comprem productes de multinacionals... Només hi ha un sistema econòmic i és difícil sortir-se'n. Només podrem parar-ho si som conscients de la nostra participació i decidim canviar el rumb de les coses.

Laura Hurtado